

raturu, pa povijest malih naroda preuzima posredno, a sam nije konzultirao povjesničare koji pišu na južnoslavenskim jezicima, kao što su radovi Kamila Firingera, Stjepana Sršana, Igora Karamana, Zlate Kerže-Živaković, Ive Mažurana, brojnih srpskih političara i povjesničara među kojima je značajan dr. Andrija M. Ristić. Autoru nije poznata ni naša velika monografija "Vukovar - vječni grad na Dunavu" (Zagreb 1993.) te drugi radovi koji se bave Baranjom, Bačkom, Srijemom i Banatom, a mislim da se radi o dosta važnom području bez kojega nije moguće shvatiti zašto se svi bore za taj prostor. Sto osamdeset osam kilometara desne obale Dunava koji pripadaju Hrvatskoj ne mogu se posve zanemariti, ali još je Antun Mihanović u svojoj pjesmi "Hrvatska domovina" ispjevao 1835. koja je 1891. godine postala hrvatska himna, spominjao Savu i Dunav kao rijeke koje pronose hrvatsku poruku svijetom (Danica za Hrvatzka, Slavonzka y Dalmatinzka, br. 10) Nekorištenjem te literature i izbora provukle su se u djelo pogreške, koje bi trebalo izbjeći u sljedećim izdanjima, utoliko više što djelo nastoji uravnotežiti političku, gospodarsku i ostalu problematiku i stvoriti ozračje suradnje među narodima na Dunavu, a to se može samo istinitom spoznajom prošlosti. Djelo je opremljeno izvrsnim slikama koje su nastajale u prethodna dva stoljeća i kartama koje nam omogućavaju i vizualno uživanje. Ova knjiga za svakog znanstvenika predstavlja pravo otkriće i mislim da moramo nastojati da je prevedemo na hrvatski jer nam ona otvara pogled u kompliciranu povijest južnoistočne Europe, tako važne za budućnost i suradnju čitavog područja.

Mira Kolar

Dragutin PAVLIČEVIĆ, *Povijest Hrvatske*. Drugo, izmijenjeno i prošireno izdanje, Naklada P.I.P. Pavičić, Zagreb 2000., 618 str.

Istaknuti povjesničar, poznati pisac udžbenika i mnogih znanstveno-stručnih djela te predavač na Hrvatskim studijama, Dragutin Pavličević objavio je drugo, prošireno izdanje svoje sinteze hrvatske povijesti koja će zadovoljiti čitatelje željnih čitkog sadržaja i poticajnih teza. Što novo donosi drugo izdanje? Za razliku od prvog izdanja, koje je isti izdavač objavio još 1994., autor u ovoj prigodi donosi upotpunjeni pregled događaja od 1941. do kraja 1980-ih godina. U novom, posljednjem poglavlju, koje se odnosi na razdoblje 1990-ih godina, autor se oslonio isključivo na iznošenje kronološkog niza događaja. Time je nastojao pokazati svoj osjećaj za vremensku distancu, ostavljajući budućim istraživačima da na temelju dostupne građe i kritičke analize donesu historiografski sud o "najsuvremenijoj" povijesti.

Glede korištenja literature, treba istaknuti da su autorov oslonac standardna djela nadopunjena izabranim dostignućima novije hrvatske historiografije. Popis literature nalazi se na kraju knjige. U tekstu se ne koriste bilješke te samo profesionalni povjesničari mogu odgonetnuti čija mišljenja autor preuzima, a s kojima na određeni način polemizira.

Knjiga je pisana narativnim stilom. Autor se potrudio ispriopovijedati najslabije probleme u dobroj vjeri da će tako na najbolji način popularizirati hrvatsku povijest i približiti je suvremenicima. S obzirom na to da je izišlo drugo izdanje, što pokazuje da je knjiga bila dobro prihvaćena na tržištu, možemo zaključiti da je metodološko-stilski odabir postigao svoj cilj u privlačenju zanimanja širih čitateljskih krugova.

Kako ovo djelo prikazujemo za časopis koji se bavi suvremenom poviješću, osvrnut ćemo se ukratko samo na taj dio hrvatske prošlosti u Pavličevićevoj knjizi. U središtu autorove pozornosti su pitanja nacionalnoga i državnopravnog razvoja hrvatskoga naroda. To je potpuno opravdan izbor jer su upravo ispunjenja temeljnih nacionalnih interesa bili jedan od presudnih pokretača brojnih događaja u suvremenoj hrvatskoj povijesti. Važnost nacionalne komponente izražena je u ustrajnim naporima za ostvarivanje vlastitih prava o čemu svjedoče autorovo isticanje primjera poput narodnog preporoda, dvaju protumađarskih pokreta tijekom "nagodbene" razdoblja, kretanja za vrijeme Prvoga svjetskog rata, otpora svesrpskim nastojanjima u doba monarhističke Jugoslavije, komešanja za Drugog svjetskog rata, pokreti u komunističkom režimu i završnice u nedavnom Domovinskom ratu, odnosno, kako se to u posljednje vrijeme učestalo ističe, u ratu za neovisnost. Pavličevića zanima kako je hrvatski narod prolazio u raznim povijesnim procesima sve do najnovijeg doba i zašto je tako dugo trebalo da ostvari dio svojih legitimnih težnji?

U skladu s uobičajenom kronološkom podjelom, autor donosi poglavlja o suvremenoj povijesti Hrvata od 1790. do 1918., od 1918. do 1941., od 1941. do 1945., od 1945. do 1989. te od 1990. do 1998., a unutar tih vremenskih cjelina napose naglašava državnopravne posebnosti, ključne i često prekretničke događaje. Osobito značajnu pozornost posvećuje vodećim ličnostima poput J. Jelačića, A. Starčevića, J. J. Strossmayera, S. Radića, S. Pribičevića, V. Mačeka, A. Pavličića i J. B. Tita, koji su svojim potezima presudno utjecali na povijesne smjernice, pogotovo ako su bili na vlasti ili uz nju. Da ne bi prevladale osobnosti na štetu općih događaja, autor je u sintezu uveo posebna poglavlja. Tako svaka cjelina završava sažetim pregledom stanja u društvu, gospodarstvu, upravi, kulturi, znanosti i umjetnosti.

Ako bismo tražili pod povećalom primjedbe, istaknuli bismo da autor mjestimično, u najboljoj namjeri, previše ističe ili osporava neke od hrvatskih osobina. Tako piše za radićevsku stranku: "Bila je to jedna od prvih, a poslije dva desetljeća rada postat će najuglednija seljačka stranka u Europi" (298). Međutim, europska politička scena poznaje već ugledne agrarne stranke u skandinavskim zemljama, Češkoj, Švicarskoj i Bugarskoj. Na 303. stranici iznosi sljedeću tezu: "Gotovo svi narodi u jugoistočnoj Europi bili su teritorijalno i politički okupljeni, imali su svoje nacionalne programe i jaka intelektualna vodstva, osim Hrvata". Hrvati su imali nacionalne programe, ali je glavni problem što ih nisu zbog povijesnih okolnosti - posebno geopolitičkih zadatosti - ostvarili, a ne može se osporiti da su imali i solidne intelektualce kojima, ponavljam, prilike nisu bile sklone za ostvarivanje zamisli.

U dobro promišljenoj mjeri autor je ponudio opise političke, društvene i kulturne povijesti, pri čemu odskaače po zastupljenosti i težini riječi politički segment. Pavličevićeva knjiga je nastavak niza djela hrvatskih povjesničara klasika koji su se prihvatili pisanja sinteza. To je teška, ali neophodna zadaća svake historiografije. S jedne strane, ona iziskuje veliko znanje o različitim povijesnim razdobljima, a s druge, sinteze su nasušna potreba za svakog čitatelja koji želi dobiti cjelovit pregled dugotrajnijeg razvoja nekog naroda. Pavličeviću je uspjelo u zadanoj mjeri sažeti plodne rezultate tradicionalne hrvatske historiografije i uklopiti svoje specifične poglede o dugotrajnom povijesnom razvoju Hrvata.

Stjepan Matković